

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (drugo vijeće)

29. rujna 2016.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Regionalni propisi koji nameću besplatnost distribucije električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije u sustavima smještenima u predmetnoj regiji – Razlikovanje s obzirom na podrijetlo zelene električne energije – Članci 28. i 30. UEZ-a – Slobodno kretanje roba – Direktiva 2001/77/EZ – Članci 3. i 4. – Nacionalni mehanizmi potpore proizvodnji zelene električne energije – Direktiva 2003/54/EZ – Članci 3. i 20. – Direktiva 96/92/EZ – Članci 3. i 16. – Unutarnje tržište električne energije – Pristup distribucijskim sustavima pod nediskriminirajućim tarifnim uvjetima – Obveze javne usluge – Neproporcionalnost“

U predmetu C-492/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Netherlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (prvostupanjski sud u Bruxellesu za nizozemski jezik, Belgija), odlukom od 2. rujna 2014., koju je Sud zaprimio 5. studenoga 2014., u postupku

Essent Belgium NV

protiv

Vlaams Gewest,

Inter-Energa,

IVEG,

Infrac West,

Provinciale Brabantse Energiemaatschappij CVBA (PBE),

Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG),

uz sudjelovanje:

Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening Antwerpen (IMEA),

Intercommunale Maatschappij voor Energievoorziening in West- en Oost-Vlaanderen (IMEWO),

Intercommunale Vereniging voor Energielevering in Midden-Vlaanderen (Intergem),

Intercommunale Vereniging voor de Energiedistributie in de Kempen en het Antwerpse (IVEKA),

Iverlek,

* Jezik postupka: nizozemski

Gaselwest CVBA,

Sibelgas CVBA,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, C. Toader, A. Rosas, A. Prechal (izvjestiteljica) i E. Jarašiūnas, suci,

nezavisni odvjetnik: Y. Bot,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 19. studenoga 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za Essent Belgium NV, D. Haverbeke i W. Vandorpe, *advocaten*,
- za Vlaams Gewest i VREG, S. Vernailen, *advocaat*,
- za Helensku Republiku, S. Lekkou i V. Pelekou, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, E. Manhaeve, G. Wilms i O. Beynet, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 14. travnja 2016.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članaka 12., 28. i 30. UEZ-a i članka 3. stavaka 1. i 4. Direktive 2003/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 96/92/EZ (SL 2003., L 176, str. 37. i ispravak SL 2004., L 16, str. 74.).
- 2 Zahtjevi su upućeni u okviru sporova između društva Essent Belgium NV i Vlaams Gewesta (Flamanska regija, Belgija) i dr. u pogledu izvanugovorne odgovornosti potonjega zbog donošenja uzastopnih regionalnih propisa koji pravo na besplatnu distribuciju u distribucijskim sustavima smještenima u toj regiji ograničavaju prvotno samo na električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora energije (u daljnjem tekstu: zelena električna energija) koju u te distribucijske sustave izravno unose proizvodna postrojenja koja su s njima povezana, a zatim samo na zelenu električnu energiju koju proizvodna postrojenja izravno unose u distribucijske sustave smještene u cijeloj državi članici koje je ta regija dio.

Pravni okvir

Pravo Unije

Direktiva 2001/77/EZ

3 Direktiva 2001/77/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o promicanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutarnjem tržištu električne energije (SL 2001., L 283, str. 33.) stavljena je izvan snage od 1. siječnja 2012. Direktivom 2009/28/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2009. o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora te o izmjeni i kasnijem stavljanju izvan snage direktiva 2001/77/EZ i 2003/30/EZ (SL 2009., L 140, str. 16.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 11., str. 39.). Bez obzira na to, s obzirom na vrijeme nastanka činjenica u glavnom postupku, u ovom slučaju treba uzeti u obzir odredbe Direktive 2001/77.

4 U skladu s uvodnim izjavama 1. do 3. i 14. Direktive 2001/77:

„(1) Potencijal uporabe obnovljivih izvora energije za sada ostaje nedovoljno iskorišten u Zajednici. Zajednica prepoznaje potrebu promicanja obnovljivih izvora energije kao prioritetnu mjeru jer njihovo iskorištavanje pridonosi zaštiti okoliša i održivom razvoju. Usto, njime se također mogu stvoriti radna mjesta na lokalnoj razini i pozitivan utjecaj na socijalnu koheziju, pridonijeti sigurnosti opskrbe te omogućiti brže ispunjavanje ciljeva iz Kyota. Stoga je potrebno osigurati bolje iskorištavanje tog potencijala u okviru unutarnjeg tržišta električne energije.

(2) Promicanje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije visoki je prioritet Zajednice, kao što je to istaknula bijela knjiga o obnovljivim izvorima energije [...] zbog sigurnosti i raznolikosti opskrbe energijom, zaštite okoliša te gospodarske i socijalne kohezije. [...]

(3) Povećana uporaba električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora važan je dio paketa mjera potrebnih za usklađivanje s Kyotskim protokolom uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime i svakog drugog paketa političkih mjera za ispunjavanje drugih obveza.

[...]

(14) Države članice primjenjuju različite mehanizme potpore obnovljivim izvorima energije na nacionalnoj razini, uključujući zelene certifikate, potporu ulaganju, oslobađanje od poreza ili njegovo smanjenje, povrat poreza ili neposredne programe zaštite cijena. Jedno od važnih sredstava za postizanje cilja ove Direktive jest osiguranje ispravnog funkcioniranja tih mehanizama s ciljem održavanja povjerenja ulagača, sve dok se ne počne primjenjivati usklađeni okvir Zajednice.” [neslužbeni prijevod]

5 Članak 1. Direktive 2001/77 propisivaio je:

„Cilj ove Direktive jest poticanje povećanja doprinosa obnovljivih izvora energije proizvodnji električne energije na unutarnjem tržištu električne energije i stvaranje temelja budućeg okvira Zajednice na tom području.” [neslužbeni prijevod]

6 Članak 3. stavci 1. i 2. navedene direktive propisivaio je:

„1. Države članice u skladu s okvirnim nacionalnim ciljevima navedenima u stavku 2. poduzimaju odgovarajuće mjere za poticanje veće potrošnje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije. Te mjere moraju biti proporcionalne cilju koji se želi postići.

2. Najkasnije do 27. listopada 2002., a zatim svakih pet godina, države članice donose i objavljuju izvješće u kojem za sljedećih 10 godina određuju okvirne nacionalne ciljeve buduće potrošnje električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije izražene postotkom potrošnje električne energije. [...] Za određivanje tih ciljeva do 2010. godine države članice:

- uzimaju u obzir referentne vrijednosti iz Priloga,
- osiguravaju da su ti ciljevi u skladu sa svim nacionalnim obvezama preuzetima u okviru obveza povezanih s klimatskim promjenama koje je Zajednica preuzela na temelju Kyotskog protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih naroda o promjeni klime.” [neslužbeni prijevod]

7 Članak 4. te direktive, naslovljen „Programi potpore”, u stavku 1. propisivao je:

„Ne dovodeći u pitanje članke 87. i 88. Ugovora [o EZ-u], [Europska] [k]omisija ocjenjuje primjenu mehanizama korištenih u državama članicama, u skladu s kojima proizvođač električne energije, na temelju propisa koji su donijela javna tijela, dobiva izravnu ili neizravnu potporu, i koji bi mogli imati učinak ograničenja trgovine, imajući u vidu da ti mehanizmi doprinose ostvarivanju ciljeva navedenih u člancima 6. i 174. Ugovora.” [neslužbeni prijevod]

8 Članak 7. Direktive 2001/77, naslovljen „Pitanja u vezi sa sustavom”, propisivao je:

„1. Ne dovodeći u pitanje održavanje pouzdanosti i sigurnosti sustava, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da operatori prijenosnih i distribucijskih sustava na svojem državnom području jamče prijenos i distribuciju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije. One također mogu predvidjeti prvenstvo pristupa sustavu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije. U odnosu na distribuciju električne energije koju proizvedu proizvodna postrojenja operatori prijenosnih sustava daju prednost postrojenjima koja upotrebljavaju obnovljive izvore energije, u mjeri koju dopušta funkcioniranje nacionalnog sustava električne energije.

2. Države članice uspostavljaju pravni okvir ili od operatora prijenosnih i distribucijskih sustava zahtijevaju da utvrde i objave svoja standardizirana pravila o snošenju troškova tehničkih prilagodbi, poput priključivanja na sustav i unapređenja sustava, koje su potrebne za uključivanje novih proizvođača koji u međupovezani sustav unose električnu energiju proizvedenu iz obnovljivih izvora energije.

[...]

3. Države članice prema potrebi mogu od operatora prijenosnih i distribucijskih sustava zahtijevati da u cijelosti ili djelomično snose troškove iz stavka 2.

[...]

6. Države članice osiguravaju da zaračunavanje troškova za prijenos i za distribuciju ne diskriminira električnu energiju iz obnovljivih izvora energije, uključujući ponajprije električnu energiju iz obnovljivih izvora energije proizvedenu u rubnim područjima, npr. otočnim područjima i slabo naseljenim područjima.

Države članice prema potrebi uspostavljaju pravni okvir ili obvezuju operatore prijenosnih i distribucijskih sustava da osiguravaju da se u troškovima prijenosa i distribucije električne energije koja potječe iz postrojenja koja upotrebljavaju obnovljive izvore energije uzimaju u obzir ostvarive troškovne koristi koje proizlaze iz priključenja postrojenja na sustav. Te troškovne koristi mogu proizići iz neposredne uporabe niskovoltazne mreže.

[...]” [neslužbeni prijevod]

Direktiva 96/92/EZ

- 9 Uvodne izjave 3., 15. i 19. Direktive 96/92/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. prosinca 1996. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (SL 1997., L 27, str. 20.) navodile su:

„(3) budući da odredbe ove direktive ni na koji način ne utječu na primjenu Ugovora, a posebno njegovih odredaba o unutarnjem tržištu i tržišnom natjecanju;

[...]

(15) budući da Ugovor predviđa posebna pravila o ograničenjima slobode kretanja roba i tržišnog natjecanja;

[...]

(19) budući da države članice prilikom nametanja obveza javne usluge poduzetnicima u sektoru električne energije stoga moraju poštovati relevantna pravila iz Ugovora kako ih tumači Sud”.
[neslužbeni prijevod]

- 10 U skladu s člankom 1. navedene direktive:

„Ova direktiva uspostavlja zajednička pravila o proizvodnji, prijenosu i distribuciji električne energije. Njome se utvrđuju pravila koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje sektora električne energije, pristup tržištu, kriterije i postupke primjenjive na pozive na dostavu ponuda te izdavanje odobrenja i rad sustava.” [neslužbeni prijevod]

- 11 Članak 2. te direktive propisivao je:

„Za potrebe ove direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

(6) ‚distribucija’ znači prijenos električne energije srednjenaponskim i niskonaponskim distribucijskim sustavima radi njezine isporuke kupcima;

[...]

(15) ‚korisnik sustava’ znači svaka fizička ili pravna osoba koja isporučuje u prijenosni ili distribucijski sustav ili iz njega preuzima električnu energiju;

[...]” [neslužbeni prijevod]

- 12 Članak 3. Direktive 96/92 propisivao je:

„1. Države članice na temelju svoje institucionalne organizacije i poštujući načelo supsidijarnosti osiguravaju da se, ne dovodeći u pitanje stavak 2., elektroenergetskim poduzećima upravlja u skladu s načelima ove direktive radi postizanja konkurentnog tržišta električne energije te da između tih poduzeća nema diskriminacije u pogledu njihovih prava i obveza. [...]

2. U potpunosti uzimajući u obzir odgovarajuće odredbe Ugovora, a posebno njegov članak 90., države članice poduzećima koja djeluju u sektoru električne energije mogu u općem ekonomskom interesu nametnuti obveze javne usluge koje se mogu odnositi na sigurnost, uključujući sigurnost opskrbe, redovitost, kvalitetu i cijenu isporuka te zaštitu okoliša. Takve obveze moraju biti jasno definirane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive; [...]

3. Države članice mogu odlučiti da neće primijeniti odredbe članka 5., 6., 17., 18. i 21. ako bi njihova primjena ometala ispunjenje, pravno ili stvarno, obveza nametnutih poduzećima u sektoru električne energije u općem ekonomskom interesu i ako razvoj trgovine ne bi bio pogođen u tolikoj mjeri da bi to bilo suprotno interesima Zajednice. Interes Zajednice uključuje, među ostalim, konkurentnost u odnosu na povlaštene kupce u skladu s ovom direktivom i člankom 90. Ugovora.” [neslužbeni prijevod]

13 Članak 11. stavci 2. i 3. Direktive 96/92 propisivao je:

„2. U svakom slučaju [upravitelj distribucijskog sustava] ne smije diskriminirati korisnike sustava ili kategorije korisnika sustava, posebno u korist svojih društava kćeri ili svojih dioničara.

3. Država članica može od operatora distribucijskog sustava pri dispečiranju proizvodnih postrojenja zahtijevati davanje prednosti proizvodnim postrojenjima koja upotrebljavaju obnovljive izvore energije ili otpad ili koja proizvode kombiniranu toplinsku i električnu energiju.” [neslužbeni prijevod]

14 Članak 16. navedene direktive propisivao je:

„Radi organizacije pristupa sustavu države članice mogu odabrati između postupaka iz članka 17. i/ili članka 18. Te dvije vrste postupaka provode se u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima.” [neslužbeni prijevod]

Direktiva 2003/54

15 Direktiva 2003/54 stavljena je izvan snage s učinkom od 3. ožujka 2011. Direktivom 2009/72/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 13. srpnja 2009. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (SL 2009., L 211, str. 55.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 12., svezak 4., str. 29.).

16 Uvodne izjave 2., 4., 6., 7., 13., 15. i 17. Direktive 2003/54 navodile su:

„(2) Iskustvo stečeno provedbom [Direktive 96/92] pokazuje znatne prednosti koje mogu proizići iz unutarnjeg tržišta električne energije u pogledu povećanja učinkovitosti, smanjenja cijena, povećanja kvalitete usluge i povećanja konkurentnosti. Ipak, i dalje postoje znatni nedostaci i moguće je još unaprijediti funkcioniranje tog tržišta; među ostalim, potrebne su konkretne odredbe za osiguranje ravnopravnih tržišnih uvjeta na razini proizvodnje i za smanjenje rizika dominacije tržištem i predatorskog ponašanja osiguranjem nediskriminirajućih tarifa za prijenos i distribuciju pristupom sustavu na temelju tarifa objavljenih prije njihova stupanja na snagu [...]

[...]

(4) Slobode koje Ugovor jamči europskim građanima – slobodno kretanje roba, slobodno pružanje usluga i sloboda poslovnog nastana – ostvarive su jedino na potpuno otvorenom tržištu koje svim potrošačima omogućuje slobodan izbor svojih opskrbljivača i svim opskrbljivačima slobodnu isporuku vlastitih proizvoda svojim potrošačima.

[...]

(6) Za dobro funkcioniranje tržišnog natjecanja pristup sustavu mora biti nediskriminirajući, transparentan i dostupan po pravičnoj cijeni.

(7) Nediskriminirajući pristup sustavu operatora prijenosnog ili distribucijskog sustava od primarnog je značaja kako bi se ostvarilo unutarnje tržište električne energije. [...]

[...]

- (13) Valja poduzeti daljnje mjere radi osiguranja transparentnih, predvidljivih i nediskriminirajućih tarifa za pristup sustavima. Te bi se tarife trebale primjenjivati na sve korisnike sustava bez diskriminacije.

[...]

- (15) Postojanje učinkovitog uređenja koje osigurava jedno nacionalno regulatorno tijelo ili više njih važan je element radi osiguranja postojanja nediskriminirajućih uvjeta pristupa sustavu. [...] Nadležnosti tih nacionalnih regulatornih tijela trebale bi obuhvaćati određivanje ili odobravanje tarifa ili barem metoda izračuna tarifa za prijenos i distribuciju. Kako bi se izbjegli skupi i dugotrajni sporovi, te tarife trebale bi biti objavljene prije svojeg stupanja na snagu.

[...]

- (17) Radi osiguravanja učinkovitog pristupa tržištu svim sudionicima na tržištu, uključujući nove sudionike, potrebni su mehanizmi uravnoteženja koji su nediskriminirajući i koji odražavaju troškove. [...]” [neslužbeni prijevod]

- 17 Članak 1. Direktive 2003/54, naslovljen „Područje primjene”, propisivao je:

„Ova direktiva uspostavlja zajednička pravila o proizvodnji, prijenosu, distribuciji i opskrbi električnom energijom. Njome se utvrđuju pravila koja se odnose na organizaciju i funkcioniranje sektora električne energije, pristup tržištu, kriterije i postupke primjenjive na pozive na dostavu ponuda te izdavanje odobrenja i rad sustava.” [neslužbeni prijevod]

- 18 Članak 2. navedene direktive propisivao je:

„Za potrebe ove direktive primjenjuju se sljedeće definicije:

[...]

- (5) ‚distribucija’ znači prijenos električne energije visokonaponskim, srednjenaponskim i niskonaponskim distribucijskim sustavima radi njezine isporuke kupcima, ali ne uključuje opskrbu;

[...]

- (18) ‚korisnici sustava’ znači fizičke ili pravne osobe koje isporučuju u prijenosni ili distribucijski sustav ili iz njega preuzimaju električnu energiju;

[...]” [neslužbeni prijevod]

- 19 Članak 3. te direktive, naslovljen „Obveze javne usluge i zaštita kupaca”, propisivao je:

„1. Države članice na temelju svoje institucionalne organizacije i poštujući načelo supsidijarnosti osiguravaju da se, ne dovodeći u pitanje stavak 2., elektroenergetskim poduzećima upravlja u skladu s načelima ove direktive radi postizanja konkurentnog, sigurnog i s aspekta okoliša održivog tržišta električne energije te da između tih poduzeća nema diskriminacije u pogledu prava ili obveza.

2. U potpunosti uzimajući u obzir odgovarajuće odredbe Ugovora, a posebno njegov članak 86., države članice mogu poduzećima koja djeluju u elektroenergetskom sektoru, u općem ekonomskom interesu, nametnuti obveze javne usluge koje se mogu odnositi na sigurnost, uključujući sigurnost opskrbe,

redovitost, kvalitetu i cijenu isporuka te zaštitu okoliša, uključujući energetska učinkovitost i zaštitu klime. Takve obveze moraju biti jasno definirane, transparentne, nediskriminirajuće i provjerljive te moraju elektroenergetskim poduzećima Zajednice jamčiti jednakost pristupa nacionalnim kupcima. [...]

[...]

4. U slučajevima u kojima je predviđena financijska naknada, drugi oblici naknada ili ekskluzivna prava koja država članica dodjeljuje za ispunjenje obveza predviđenih u staccima 2. i 3., to se čini na nediskriminirajući i transparentan način.

[...]

8. Države članice mogu odlučiti da neće primijeniti odredbe članka 6., 7., 20. i 22. ako bi njihova primjena ometala izvršenje, pravno ili stvarno, obveza nametnutih elektroenergetskim poduzećima u općem ekonomskom interesu i ako razvoj trgovine ne bi bio pogođen u tolikoj mjeri da bi to bilo suprotno interesu Zajednice. Interesi Zajednice, među ostalim, uključuju konkurentnost u odnosu na povlaštene kupce u skladu s ovom direktivom i člankom 86. Ugovora.

[...]” [neslužbeni prijevod]

20 Članak 14. Direktive 2003/54 propisivaio je:

„[...]

2. U svakom slučaju, operator distribucijskog sustava ne smije diskriminirati korisnike sustava ili kategorije korisnika sustava, posebno u korist svojih povezanih poduzeća.

[...]

4. Država članica može od operatora distribucijskog sustava pri dispečiranju proizvodnih postrojenja zahtijevati davanje prednosti proizvodnim postrojenjima koja koriste obnovljive izvore energije ili otpad ili koja proizvode kombiniranu toplinsku i električnu energiju.

[...]” [neslužbeni prijevod]

21 U skladu s člankom 20. stavkom 1. navedene direktive:

„Države članice osiguravaju provedbu sustava pristupa treće strane prijenosnom i distribucijskom sustavu za sve povlaštene kupce. Taj sustav, koji se temelji na objavljenim tarifama, mora se primjenjivati objektivno i bez diskriminacije korisnika sustava. Države članice osiguravaju da te tarife ili metode koje su temelj za njihovo izračunavanje budu odobrene prije stupanja na snagu u skladu s člankom 23. te da te tarife i metode – kada su odobrene samo metode – budu objavljene prije stupanja na snagu.” [neslužbeni prijevod]

22 Članak 23. te direktive propisivaio je:

„[...]

2. Regulatorna tijela odgovorna su za određivanje ili odobravanje, prije njihova stupanja na snagu, najmanje metoda koje se koriste za izračun ili utvrđivanje uvjeta za:

(a) priključak i pristup nacionalnim sustavima, uključujući tarife prijenosa i distribucije. [...]

[...]

4. Regulatorna tijela ovlaštena su zahtijevati od operatora prijenosnog sustava i distribucijskog sustava, ako je potrebno, da promijene uvjete, tarife, pravila, mehanizme i metodologije iz stavaka 1., 2. i 3., kako bi se osigurala njihova razmjernost i primjena na nediskriminirajući način.

[...]” [neslužbeni prijevod]

Flamanski propisi

Dekret o električnoj energiji

- 23 U skladu s člankom 2. Vlaams decreet houdende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (Flamanski dekret o organizaciji tržišta električne energije) od 17. srpnja 2000. (*Belgisch Staatsblad*, 22. rujna 2000., str. 32166., u daljnjem tekstu: Dekret o električnoj energiji):

„Za potrebe ovog dekreta primjenjuju se sljedeće definicije:

- 1° ‚distribucija‘ znači prijenos električne energije distribucijskim sustavima radi njezine isporuke kupcima;
- 2° ‚distribucijski sustav‘ znači sve linije smještene na određenom zemljopisnom području nominalnog napona od 70 kV ili manje i transformacijske stanice, rasklopna postrojenja, distribucijske stanice i električni podsustavi te ostala oprema za prijenos električne energije kupcima na regionalnoj ili lokalnoj razini;

[...]”

- 24 Članak 15. Dekreta o električnoj energiji, sadržan u njegovu poglavlju III. i naslovljen „Pristup distribucijskom sustavu”, propisivao je:

„Operator sustava besplatno obavlja sve zadaće potrebne za distribuciju ekološke električne energije, osim priključivanja na distribucijski sustav.

Flamanska vlada može postaviti ograničenja za uređenje iz prvog stavka.”

- 25 Članak 15. Dekreta o električnoj energiji stavljen je izvan snage člankom 61. Vlaams decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2005 (Flamanski dekret s različitim mjerama uz proračun za 2005.) od 24. prosinca 2004. (*Belgisch Staatsblad*, 31. prosinca 2004., str. 87220.).

Uredbe o promicanju proizvodnje zelene električne energije

- 26 U svojoj izvornoj verziji članak 14. Besluita van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (Uredba flamanske vlade o poticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije) od 28. rujna 2001. (*Belgisch Staatsblad*, 23. listopada 2001., str. 36778.), propisivao je:

„Svaki opskrbljivač svakog mjeseca po kupcu i po tarifnom razdoblju zainteresiranim operatorima sustava priopćuje količinu električne energije prenesene putem njihova distribucijskog sustava koja potječe iz obnovljivih izvora energije utvrđenih u članku 8. stavku 1.

Operator sustava besplatno obavlja zadaće nabrojene u članku 15. Dekreta o [električnoj energiji], na temelju priopćenja koje nalaže prethodni stavak.

Za električnu energiju koja nije proizvedena u Flamanskoj regiji tijelo zaduženo za izdavanje certifikata o ekološkoj električnoj energiji za mjesto proizvodnje o kojem je riječ regulatornom tijelu izdaje potvrdu kojom se jamči da je ta električna energija proizvedena iz obnovljivog izvora energije s popisa predviđenog člankom 8. stavkom 1. i namijenjena krajnjem kupcu u Flandriji.

[...]"

- 27 U svojoj novoj verziji prema članku 2. Besluita van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001 (Uredba flamanske vlade o izmjeni Uredbe flamanske vlade od 28. rujna 2001.) od 4. travnja 2003. (*Belgisch Staatsblad*, 30. travnja 2003., str. 23334., u daljnjem tekstu: Uredba od 4. travnja 2003.), koja je stupila na snagu 30. travnja 2003., članak 14. propisivao je:

„§ 1. U skladu s člankom 15. drugim stavkom Dekreta o [električnoj energiji], besplatna distribucija iz članka 15. prvog stavka tog dekreta ograničena je na unošenje električne energije koju proizvedu proizvodna postrojenja priključena na distribucijske sustave smještene u Flamanskoj regiji.

§ 2. Opskrbljivač električnom energijom proizvedenom iz obnovljivih izvora iz članka 8. na privremenom računu i završnom obračunu za krajnjeg kupca te električne energije ne zaračunava nikakav trošak za njezinu distribuciju iz članka 15. prvog stavka.

[...]"

- 28 Povodom tužbe koju je podnio Essent Belgium radi poništenja članka 2. Uredbe od 4. travnja 2003., Raad van State (Državno vijeće, Belgija) suspendirao je primjenu te odredbe odlukom od 12. siječnja 2004.

- 29 Uredba flamanske vlade o poticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije od 28. siječnja 2001. stavljena je izvan snage i zamijenjena Besluitom van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (Uredba flamanske vlade o poticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije) od 5. ožujka 2004. (*Belgisch Staatsblad*, 23. ožujka 2004., str. 16296., u daljnjem tekstu: Uredba od 5. ožujka 2004.).

- 30 Članak 18. Uredbe od 5. ožujka 2004. propisivao je:

„§ 1. U skladu s člankom 15. drugim stavkom Dekreta o [električnoj energiji], besplatna distribucija iz članka 15. prvog stavka tog dekreta ograničena je na električnu energiju koja se isporučuje krajnjim kupcima priključenima na distribucijski sustav smješten u Flamanskoj regiji, a koja je proizvedena iz obnovljivog izvora energije iz članka 15. u proizvodnom pogonu koji svoju električnu energiju izravno unosi u distribucijski sustav u Belgiji.

§ 2. Opskrbljivač električnom energijom poput one iz stavka 1. na završnom obračunu za krajnjeg kupca te električne energije ne zaračunava nikakav trošak za njezinu distribuciju iz članka 15. prvog stavka Dekreta o [električnoj energiji].

[...]"

- 31 Povodom tužbe koju je podnio Essent Belgium radi poništenja članka 18. Uredbe od 5. ožujka 2004., Raad van State (Državno vijeće) suspendirao je primjenu te odredbe odlukom od 23. prosinca 2004.

- 32 Nakon stavljanja izvan snage članka 15. Dekreta o električnoj energiji Dekretom od 24. prosinca 2004. s različitim mjerama uz proračun za 2005., članak 18. Uredbe od 5. ožujka 2004. stavljen je izvan snage s učinkom od 1. siječnja 2005. Besluitom van de Vlaamse regering (Uredba flamanske vlade) od 25. ožujka 2005. (*Belgisch Staatsblad*, 27. svibnja 2005., str. 24763.).

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 33 Essent Belgium opskrbljuje poduzeća i privatne kupce u Flandriji električnom energijom koju uvozi ponajprije iz Nizozemske i koja je, prema njegovim navodima, zelena električna energija.
- 34 Essent Belgium, smatrajući da je pretrpio štetu jer je zelena električna energija uvezena iz druge države članice zbog uzastopnih izmjena propisa prema uredbama od 4. travnja 2003. i od 5. ožujka 2004. (u daljnjem tekstu: regionalni propisi sporni u glavnom postupku) postala isključena iz sustava besplatne distribucije u distribucijskom sustavu smještenom u Flandriji kojom se u početku koristio, podnio je Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (prvostupanjski sud u Bruxellesu za nizozemski jezik, Belgija) dvije tužbe kojima se u biti traži da se Flamanskoj regiji naloži isplata iznosa od 15 958 252 eura kao naknade štete.
- 35 Essent Belgium također je podnio tužbu protiv Vlaamse Regulatora van de Elektriciteits- en Gasmarkt (VREG) (flamanski regulator tržišta električne energije i plina), tijela nadležnog za odlučivanje o tarifama za distribuciju, te protiv nekoliko operatora distribucijskog sustava koji su od njega zatražili isplatu distribucijskih troškova, kako bi se presude koje se trebaju donijeti primijenile i na te druge stranke.
- 36 U prilog svojoj tužbi Essent Belgium istaknuo je, među ostalim, da je donošenjem regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku Flamanska regija povrijedila pravo Unije, osobito članke 18. i 34. UFEU-a te članak 3. stavak 1. i članak 11. stavak 2. Direktive 96/92.
- 37 U tim je okolnostima Nederlandstalige rechtbank van eerste aanleg te Brussel (prvostupanjski sud u Bruxellesu za nizozemski jezik) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

- „1. Treba li članke 28. i 30. UEZ-a tumačiti na način da im se protivi propis države članice, u ovom slučaju Dekret o [električnoj energiji] u vezi s Uredbom od 4. travnja 2003. [...], koji besplatnu distribuciju zelene električne energije ograničava na unos električne energije koju proizvode proizvodna postrojenja priključena na distribucijske sustave u Flamanskoj regiji, a isključuje električnu energiju iz proizvodnih postrojenja koja nisu priključena na distribucijske sustave u Flamanskoj regiji?
2. Treba li članke 28. i 30. UEZ-a tumačiti na način da im se protivi propis države članice, u ovom slučaju Dekret o [električnoj energiji] u vezi s Uredbom od 5. ožujka 2004. [...], kako ga primjenjuje VREG, a koji besplatnu distribuciju zelene električne energije ograničava na električnu energiju u proizvodnim postrojenjima koja svoju električnu energiju neposredno unose u distribucijski sustav u Belgiji, a isključuje električnu energiju iz proizvodnih postrojenja koja svoju električnu energiju ne unose neposredno u distribucijski sustav u Belgiji?
3. Je li nacionalni propis u smislu prvog i drugog pitanja spojiv s načelom jednakosti i zabranom diskriminacije koja su, među ostalim, zajamčena člankom 12. UEZ-a te člankom 3. stavcima 1. i 4. tadašnje Direktive [2003/54]?”

O prethodnim pitanjima

Dopuštenost

- 38 Svojim trećim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita, među ostalim, treba li članak 3. stavke 1. i 4. Direktive 2003/54 tumačiti na način da mu se protive propisi poput regionalnih propisa u glavnom postupku.

- 39 U tom pogledu valja podsjetiti na to da, u skladu s člankom 94. točkom (c) Poslovnika Suda, zahtjev za prethodnu odluku treba sadržavati prikaz razloga koji su naveli sud koji je uputio zahtjev da se zapita o tumačenju određene odredbe prava Unije kao i pojašnjenje veze koja po mišljenju tog suda postoji između te odredbe i nacionalnog propisa primjenjivog u glavnom postupku.
- 40 Međutim, u ovom slučaju odluka kojom se upućuje prethodno pitanje ne sadržava nikakva objašnjenja o razlozima koji su sud koji je uputio zahtjev naveli da se zapita o tumačenju članka 3. stavka 4. Direktive 2003/54. Osim toga, opis činjeničnog i nacionalnog pravnog okvira koji sadržava ta odluka ne omogućuje ni razumijevanje na koji bi način ta odredba prava Unije mogla imati bilo kakav utjecaj na spor u glavnom postupku.
- 41 Tako, iako članak 3. stavak 4. Direktive 2003/54 predviđa da se u slučajevima u kojima je predviđena financijska naknada, drugi oblici naknada ili ekskluzivna prava koja država članica dodjeljuje za ispunjenje obveze javne usluge to čini na nediskriminirajući i transparentan način, sud koji je uputio zahtjev ne navodi nikakav oblik naknade ili ekskluzivna prava dodjelu kojih bi regionalni propisi u glavnom postupku predviđali distributerima električne energije kao naknadu za ispunjenje njihove obveze besplatne distribucije zelene električne energije. Iz te odluke ne proizlazi ni da se spor u glavnom postupku odnosi na takve naknade ili ekskluzivna prava.
- 42 U tim okolnostima treće pitanje treba proglašiti nedopuštenim u dijelu u kojem se odnosi na tumačenje članka 3. stavka 4. Direktive 2003/54.

Meritum

Uvodna razmatranja

- 43 Okolnost da je nacionalni sud formalno sastavio zahtjev za prethodnu odluku pozivajući se na određene odredbe prava Unije ne sprečava Sud da tom sudu pruži sve elemente tumačenja koji mogu biti korisni za donošenje odluke u postupku koji se vodi pred njim, bez obzira na to je li se na njih pozvao u svojim pitanjima. U tom smislu na Sudu je da iz svih podataka koje je dostavio nacionalni sud, a posebno iz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku, izdvoji one dijelove prava Unije koje je potrebno tumačiti imajući u vidu predmet spora (vidjeti osobito presudu od 27. listopada 2009., ČEZ, C-115/08, EU:C:2009:660, t. 81. i navedenu sudsku praksu).
- 44 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da Essent Belgium svojim tužbama u glavnom postupku u biti zahtijeva naknadu štete koju je navodno pretrpio jer se više nije mogao koristiti sustavom besplatne distribucije zelene električne energije nametnutim regionalnim flamanskim propisom operatorima distribucijskih sustava u Flandriji za distribuciju zelene električne energije uvezene iz države članice koja nije Kraljevina Belgija, a koju je on obavljao u toj regiji. Essent Belgium tako ističe da mu je uskraćeno korištenje tim sustavom, s jedne strane, u razdoblju od 30. travnja 2003., datuma stupanja na snagu Uredbe od 4. travnja 2003., do 12. siječnja 2004., datuma od kojeg je tu uredbu suspendirao Raad van State (Državno vijeće), i, s druge strane, u razdoblju od 23. ožujka 2004., datuma stupanja na snagu Uredbe od 5. ožujka 2004., do 31. prosinca 2004., datuma s kojim je članak 15. Dekreta o električnoj energiji stavljen izvan snage.
- 45 S obzirom na tako opisan predmet spora u glavnom postupku i na njegov vremenski okvir, valja istaknuti da za potrebe odgovora na pitanja suda koji je uputio zahtjev u pogledu sekundarnog prava Unije valja uzeti u obzir ne članak 3. stavak 1. Direktive 2003/54, nego druge odredbe te direktive i usto odredbe sadržane u direktivama 96/92 i 2001/77.
- 46 Što se tiče, kao prvo, direktiva 96/92 i 2003/54, koje uspostavljaju zajednička pravila za unutarnje tržište električne energije, iz članka 29. i 31. Direktive 2003/54 proizlazi, kao prvo, da je ona stupila na snagu tek 4. kolovoza 2003. i da je trebala biti prenesena najkasnije do 1. srpnja 2004., datuma

stavljanja izvan snage Direktive 96/92, tako da je potonja, na koju su u svojim očitovanjima Sudu osobito uputili Flamanska regija i VREG i na čiju se povredu Essent pozvao u prilog svojoj tužbi u glavnom postupku, primjenjiva *ratione temporis* u odnosu na jedan dio razdoblja o kojem je riječ u glavnom postupku.

- 47 Kao drugo, s gledišta *ratione materiae*, valja naglasiti, s obzirom na predmet spora u glavnom postupku naveden u točki 44. ove presude, da – iako sud koji je uputio zahtjev u svojem trećem pitanju upućuje na članak 3. stavak 1. Direktive 2003/54, koji zabranjuje diskriminaciju u pogledu prava i obveza elektroenergetskih poduzeća – ta direktiva sadržava jednu odredbu, tj. članak 20. stavak 1., koja se specifičnije odnosi na obvezu država članica da osiguraju izostanak diskriminacije u vezi s pristupom distribucijskim sustavima i uvjetima, osobito tarifnima, koji uređuju takav pristup. Stoga u kontekstu ovog predmeta valja uzeti u obzir potonju odredbu.
- 48 Što se tiče Direktive 96/92, zbog analognih razloga valja uzeti u obzir ne njezin članak 3. stavak 1., sadržaj kojega u biti odgovara onomu članka 3. stavka 1. Direktive 2003/54, nego njezin članak 16., koji se također odnosi na nediskriminirajuće uvjete pristupa distribucijskim sustavima.
- 49 Nadalje, uzimajući u obzir da je operatorima distribucijskih sustava u Flandriji na temelju regionalnih propisa iz glavnog postupka nametnuta obveza besplatne distribucije zelene električne energije koja se izravno unosi u te sustave ili u distribucijske sustave u Belgiji, također valja imati u vidu članak 3. stavke 2. i 8. Direktive 2003/54, koji se odnosi na obveze javne usluge koje države članice mogu nametnuti poduzećima u sektoru električne energije i na, među ostalim, zaštitu okoliša, uključujući zaštitu klime. Isto vrijedi za analogne odredbe koje Direktiva 96/92 sadržava u članku 3. stavcima 2. i 3.
- 50 Kao drugo, uzimajući u obzir predmet spora u glavnom postupku, kako je naveden u točki 44. ove presude, također treba, s obzirom na ciljeve promicanja proizvodnje zelene električne energije kojima se teži regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku, imati u vidu članke 3., 4. i 7. Direktive 2001/77, cilj koje je upravo poticanje povećanja takve proizvodnje na unutarnjem tržištu električne energije.
- 51 S obzirom na sve prethodno navedeno, valja smatrati da svojim pitanjima, koja valja razmotriti zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li odredbe članka 12., 28. i 30. UEZ-a, članka 3. stavaka 2. i 8. i članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54, članka 3. stavaka 2. i 3. i članka 16. Direktive 96/92 te članka 3., 4. i 7. Direktive 2001/77 tumačiti na način da im se protive propisi poput regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku, koji nameću sustav besplatne distribucije zelene električne energije u distribucijskim sustavima u predmetnoj regiji, ali ograničavaju njegovo korištenje, u pogledu prvog propisa, samo na zelenu električnu energiju koju u te distribucijske sustave izravno unose proizvodni pogoni i, u pogledu drugog propisa, samo na zelenu električnu energiju koju ta postrojenja izravno unose u distribucijske sustave u državi članici kojoj pripada ta regija i na taj način iz tog korištenja isključuju zelenu električnu energiju koja se uvozi iz drugih država članica.

Direktiva 2001/77

- 52 Budući da regionalni propisi o kojima je riječ u glavnom postupku imaju za cilj, uspostavljanjem sustava besplatne distribucije zelene električne energije, promicanje proizvodnje takve električne energije, najprije ih valja razmotriti s gledišta odredaba Direktive 2001/77.
- 53 Naime, kao što to proizlazi iz članka 1., 3., 4. i 7. te direktive, ona upravo ima za cilj promicanje povećanja doprinosa obnovljivih izvora energije u proizvodnji električne energije na unutarnjem tržištu električne energije i ona stoga sadržava odredbe koje se odnose na nacionalne mehanizme potpore proizvodnji zelene električne energije i na uvjete pristupa takve električne energije distribucijskim sustavima.

- 54 U tom smislu valja navesti, kao prvo, da je, u skladu s uvodnim izjavama 1. do 3. te direktive, takvo promicanje obnovljivih izvora energije, koje se nalazi pri vrhu prioriteta Unije, opravdano osobito s obzirom na činjenicu da korištenje tih izvora energije doprinosi zaštiti okoliša i održivom razvoju te da može doprinijeti sigurnosti i diversifikaciji opskrbe energijom i ubrzati ostvarivanje ciljeva iz Kyotskog protokola (vidjeti u tom smislu presudu od 26. rujna 2013., *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, t. 56.).
- 55 Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 14. Direktive 2001/77, zakonodavac Unije prilikom donošenja tog akta smatrao je da je osiguranje ispravnog funkcioniranja različitih mehanizama potpore obnovljivim izvorima energije na nacionalnoj razini koje primjenjuju države članice jedno od važnih sredstava za postizanje cilja te direktive koje održava povjerenje ulagača, sve dok se ne počne primjenjivati usklađeni okvir Zajednice
- 56 Članak 4. stavak 1. te direktive pak naglašava da takvi mehanizmi mogu doprinijeti ostvarivanju ciljeva definiranih u članku 6. i članku 174. stavku 1. UEZ-a, pri čemu potonja odredba nabraja ciljeve politike Unije u području okoliša (vidjeti u tom smislu presudu od 26. rujna 2013., *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, t. 59. i 60.).
- 57 Ta se odredba odnosi na očuvanje, zaštitu i poboljšanje kvalitete okoliša, na zaštitu ljudskog zdravlja, na razborito i racionalno korištenje prirodnih bogatstava te na promicanje mjera na međunarodnoj razini za rješavanje regionalnih odnosno svjetskih problema okoliša (presuda od 26. rujna 2013., *IBV & Cie*, C-195/12, EU:C:2013:598, t. 60.).
- 58 Kao drugo, što se tiče oblika u kojem se mehanizmi potpore obnovljivim izvorima energije na nacionalnoj razini mogu pojaviti, treba istaknuti da se uvodna izjava 14. Direktive 2001/77 ograničava na nabiranje različitih vrsta mjera koje u tom pogledu općenito mogu primijeniti države članice, to jest zelene certifikate, potporu ulaganju, oslobađanje od poreza ili njegovo smanjenje, povrat poreza ili neposredne programe zaštite cijena (presuda od 26. studenoga 2014., *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, t. 52. i navedena sudska praksa).
- 59 Članak 4. stavak 1. te direktive ograničava se pak na navođenje da nacionalni mehanizmi potpore čije donošenje potiče zakonodavac Unije imaju za cilj dodjelu izravnih ili neizravnih potpora proizvođačima zelene električne energije.
- 60 Iz toga slijedi da Direktiva 2001/77 državama članicama priznaje široku marginu prosudbe u pogledu usvajanja i provedbe navedenih programa potpore proizvođačima zelene električne energije (presuda od 26. studenoga 2014., *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, t. 54. i navedena sudska praksa).
- 61 U ovom slučaju besplatna distribucija predviđena regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku nije prednost ni potpora izravno dodijeljena proizvođačima zelene električne energije jer od te besplatnosti koristi imaju prije svega opskrbljivači i, prema tome, načelno potrošači. Stoga bi se besplatan pristup distribucijskim sustavima mogao, ovisno o slučaju, samo neizravno također pokazati kao izvor potpore tim proizvođačima i u toj mjeri ući u područje primjene članka 4. stavka 1. Direktive 2001/77.
- 62 Međutim, u tom kontekstu također valja uzeti u obzir da iz članka 3. stavaka 1. i 2. Direktive 2001/77 proizlazi da nacionalni mehanizmi potpore proizvođačima električne energije iz članka 4. Direktive 2001/77, čija je svrha, među ostalim, da državama članicama pomognu u ispunjavanju okvirnih nacionalnih ciljeva koji su im određeni na temelju tog članka 3., u načelu moraju dovesti do povećanja domaće proizvodnje zelene električne energije (vidjeti u tom smislu presudu od 26. studenoga 2014., *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, t. 56. i 57. kao i navedenu sudska praksu).

- 63 Usto, i kao što to proizlazi iz članka 3. stavka 1. Direktive 2001/77, ti mehanizmi u tom smislu moraju, poput svih ostalih mjera koje države članice donose radi ostvarivanja navedenih okvirnih nacionalnih ciljeva, biti proporcionalni cilju kojem se teži.
- 64 Nadalje, valja podsjetiti na to da iz sudske prakse Suda proizlazi da nacionalni programi potpore proizvodnji zelene električne energije iz članka 4. Direktive 2001/77 moraju ispunjavati zahtjeve koji proizlaze iz članaka 28. i 30. UEZ-a (vidjeti u tom smislu osobito presudu od 11. rujna 2014., *Essent Belgium*, C-204/12 do C-208/12, EU:C:2014:2192).
- 65 U tim okolnostima, budući da će ocjena regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku s obzirom na navedene odredbe Ugovora o kojima će naknadno biti riječi u ovoj presudi, prema potrebi, zahtijevati da se ti propisi ispituju s gledišta načela proporcionalnosti već navedenog u točki 63. ove presude, ispitivanje zahtjeva koji mogu proizići iz tog načela valja odgoditi za kasniju fazu analize.
- 66 Kao treće, što se tiče odredaba članka 7. Direktive 2001/77 koje se odnose na različita pitanja u vezi sa sustavima, valja navesti, s jedne strane, da, za razliku od onoga što su u tom smislu tvrdili Flamanska regija i VREG u svojim očitovanjima, stavak 3. i stavak 6. drugi podstavak tog članka 7. ne mogu opravdati mjere selektivne besplatnosti distribucije poput onih predviđenih regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku.
- 67 Naime, članak 7. stavak 3. te direktive ne odnosi se na troškove distribucije, nego na troškove u vezi s tehničkim prilagodbama poput priključivanja na sustav i njegova unapređenja koje su potrebne za uključivanje novih proizvođača zelene električne energije. Što se tiče stavka 6. drugog podstavka tog članka 7., on predviđa da se prilikom određivanja troškova distribucije zelene električne energije uzimaju u obzir ostvarive troškovne koristi koje proizlaze iz priključenja postrojenja koje iskorištava obnovljive izvore na sustav. Međutim, nema ni dokaza ni tvrdnji da bi to bio cilj regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku, koji predviđaju potpunu i jednostavnu besplatnost distribucije zelene električne energije s ciljem promicanja povećanja njezine proizvodnje.
- 68 Što se tiče, s druge strane, članka 7. stavka 6. prvog podstavka Direktive 2001/77, na koji, među ostalim, upućuje nezavisni odvjetnik u točkama 57., 62. i 74. svojeg mišljenja, treba, doduše, navesti da ta odredba predviđa da države članice moraju osigurati da zaračunavanje troškova distribucije ne uzrokuje nikakvu diskriminaciju u odnosu na zelenu električnu energiju.
- 69 Međutim, bez potrebe za utvrđivanjem treba li tu odredbu, u dijelu u kojem zabranjuje diskriminaciju u odnosu na zelenu električnu energiju, tumačiti na način da se ona također odnosi na eventualne razlike u postupanju između različitih zelenih električnih energija ovisno o, među ostalim, njihovim izvorima, valja istaknuti da članak 16. Direktive 96/92 i članak 20. stavak 1. Direktive 2003/54, o kojima će biti riječi u nastavku, sadržavaju odredbe koje se konkretno odnose na pristup opskrbljivača distribucijskim sustavima pod nediskriminirajućim uvjetima, osobito s tarifnoga gledišta. Međutim, budući da je primjenjivost tih odredaba u kontekstu glavnog postupka u ovom slučaju sigurna, u ovom će slučaju biti dovoljno uzeti ih u obzir.

Direktive 96/92 i 2003/54

- 70 Budući da se glavni postupak odnosi na troškove distribucije na teret *Essenta Belgium* zbog njegova korištenja, kao opskrbljivača, distribucijskim sustavom u smislu članka 2. točke 6. Direktive 96/92 i članka 2. točke 5. Direktive 2003/54, za koje on tvrdi da su diskriminirajući jer se, za razliku od opskrbljivača koji prodaju zelenu električnu energiju domaćeg podrijetla, više nije mogao koristiti sustavom besplatne distribucije zelene električne energije koja je distributerima nametnuta regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku, također valja uzeti u obzir, kao što je to navedeno u točkama 47. do 49. ove presude, određene odredbe tih direktiva.

– Članak 16. Direktive 96/92 i članak 20. stavak 1. Direktive 2003/54, koji se odnose na nediskriminirajući pristup distribucijskim sustavima

- 71 Članak 20. stavak 1. Direktive 2003/54 propisuje, među ostalim, da države članice osiguravaju provedbu „sustava pristupa treće strane prijenosnom i distribucijskom sustavu na temelju objavljenih tarifa, primjenjivih na sve povlaštene kupce i primijenjenih objektivno i bez diskriminacije korisnika sustava”.
- 72 U tom pogledu, što se tiče, kao prvo, pojma „pristup sustavu” u smislu te odredbe, Sud je pojasnio da on ne znači priključenje koje odgovara fizičkoj povezanosti sa sustavom, nego pravo na korištenje sustavom električne energije (vidjeti u tom smislu presudu od 9. listopada 2008., Sabatauskas i dr., C-239/07, EU:C:2008:551, t. 42.).
- 73 Pojam „pristup” stoga je povezan s opskrbom električnom strujom, uključujući troškove usluge. U tom smislu uvodne izjave 2., 6., 13., 15. i 17. Direktive 2003/54 ističu, među ostalim, da taj pristup mora biti dostupan po primjerenom cijeni i nediskriminirajućim tarifama kako bi se svim sudionicima na tržištu zajamčio učinkovit pristup tom tržištu (vidjeti u tom smislu presudu od 9. listopada 2008., Sabatauskas i dr., C-239/07, EU:C:2008:551, t. 40.).
- 74 S druge strane, što se tiče pojma „treća strana” u smislu tog članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54, valja podsjetiti na to da sam tekst te odredbe taj pojam precizira i upotrebom pojma „korisnik sustava”, koji je definiran u članku 2. točki 18. Direktive i obuhvaća fizičke i pravne osobe koje isporučuju u prijenosni ili distribucijski sustav ili iz njega preuzimaju električnu energiju (vidjeti presudu od 9. listopada 2008., Sabatauskas i dr., C-239/07, EU:C:2008:551, t. 44.).
- 75 Među tim su korisnicima i opskrbljivači električnom energijom jer je Sud, među ostalim, pojasnio da, kako bi povlašteni kupci mogli, kao što to ističe uvodna izjava 4. Direktive 2003/54, slobodno izabrati svoje opskrbljivače, oni moraju moći imati pristup distribucijskim sustavima koji prenose električnu energiju kupcima (vidjeti u tom smislu presudu od 9. listopada 2008., Sabatauskas i dr., C-239/07, EU:C:2008:551, t. 32., 33. i 43.).
- 76 Napokon, valja podsjetiti na to da je slobodan pristup trećih strana prijenosnim i distribucijskim sustavima, koji je uspostavljen člankom 20. Direktive 2003/54, jedna od bitnih mjera koje su države članice obvezne provesti kako bi se ostvarilo unutarne tržište električne energije (vidjeti presudu od 9. listopada 2008., Sabatauskas i dr., C-239/07, EU:C:2008:551, t. 33. i navedenu sudsku praksu).
- 77 Što se tiče Direktive 96/92, valja podsjetiti na to da, kao što to predviđa njezin članak 16., iako radi organizacije pristupa sustavu distribucije električne energije države članice mogu odabrati između postupka pristupa sustavu ili postupka jedinstvenog kupca, koji se navode u člancima 17. i 18. te direktive, ta se dva postupka moraju provesti u skladu s objektivnim, transparentnim i nediskriminirajućim kriterijima.
- 78 Članak 16. stoga državama članicama zabranjuje da organiziraju pristup distribucijskom sustavu na diskriminirajući način, pri čemu se takva zabrana općenito odnosi na sve diskriminacije pa stoga uključuje i eventualnu diskriminaciju na planu troškova koje treba snositi radi korištenja distribucijskim sustavom (vidjeti u tom smislu presude od 14. travnja 2005., AEM i AEM Torino, C-128/03 i C-129/03, EU:C:2005:224, t. 59. kao i od 7. lipnja 2005., VEMW i dr., C-17/03, EU:C:2005:362, t. 36., 45. i 46.).
- 79 Što se tiče pitanja uzrokuju li regionalni propisi poput onih u glavnom postupku diskriminaciju u suprotnosti s tim člankom 16. Direktive 96/92 i člankom 20. stavkom 1. Direktive 2003/54, valja navesti da su te odredbe, koje zahtijevaju da su mjere država u provedbi pristupa sustavu nediskriminirajuće, poseban izraz općeg načela jednakosti (vidjeti, u pogledu članka 16. Direktive 96/92, presudu od 7. lipnja 2005., VEMW i dr., C-17/03, EU:C:2005:362, t. 47. i navedenu sudsku praksu).

- 80 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, zabrana diskriminacije zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa različito, osim ako je takvo razlikovanje objektivno opravdano (vidjeti osobito presudu od 7. lipnja 2005., VEMW i dr., C-17/03, EU:C:2005:362, t. 48.).
- 81 U pogledu potonjega valja podsjetiti na to da je razlika u postupanju opravdana kada je utemeljena na objektivnom i razumnom mjerilu odnosno kada je u vezi s pravno dopuštenim ciljem kojem teži predmetno zakonodavstvo i kada je ta razlika proporcionalna cilju koji se želi postići predmetnim postupanjem (vidjeti osobito presudu od 16. prosinca 2008., Arcelor Atlantique et Lorraine i dr., C-127/07, EU:C:2008:728, t. 47. i navedenu sudsku praksu).
- 82 U ovom slučaju, iako se regionalni propisi o kojima je riječ u glavnom postupku jednako primjenjuju na sve opskrbljivače električnom energijom koji se koriste distribucijskim sustavom smještenim u regiji o kojoj je riječ, oni od troškova distribucije električne energije koju isporučuju ti opskrbljivači izuzimaju samo u mjeri u kojoj je ta električna energija zelena električna energija izravno unesena u takav sustav ili distribucijski sustav smješten u državi članici kojoj ta regija pripada i na taj način različito postupaju s opskrbljivačima električnom energijom ovisno o, među ostalim, kao što to prigovara Essent Belgium u okviru glavnog postupka, podrijetlu zelene električne energije koju ti opskrbljivači prodaju.
- 83 Što se tiče eventualne opravdanosti takvog različitog postupanja, valja najprije navesti da se, za razliku od onoga što tvrde Flamanska regija i VREG, ne može pozvati na članak 11. stavak 3. Direktive 96/92 ili članak 14. stavak 4. Direktive 2003/54 kao njegovo opravdanje. Naime, te se odredbe ne odnose na pripisivanje distribucijskih troškova, nego samo predviđaju da operatorima sustava države članice mogu nametnuti obvezu da, kada dispečiraju proizvodna postrojenja, daju prednost, među ostalim, onima koja proizvode zelenu električnu energiju.
- 84 S obzirom na to, legitimnost cilja kojem se teži regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku, tj. promicanje proizvodnje zelene električne energije, nije upitna. U tom pogledu valja podsjetiti na to da je uporaba obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije korisna za zaštitu okoliša, s obzirom na to da pridonosi smanjenju emisija stakleničkih plinova koje su među glavnim uzrocima klimatskih promjena protiv kojih su se Europska unija i njezine države članice obvezale boriti (vidjeti presudu od 11. rujna 2014., Essent Belgium, C-204/12 do C-208/12, EU:C:2014:2192, t. 91. i navedenu sudsku praksu).
- 85 Pitanje koje se stoga postavlja jest može li taj cilj opravdati navedeno različito postupanje, tj. u biti je li ono utemeljeno na objektivnom i razumnom kriteriju koji je proporcionalan postavljenom cilju.
- 86 Međutim, s obzirom, s jedne strane, na mnogobrojnost odredaba prava Unije i prema tome parametara s obzirom na koje će trebati ispitati proporcionalnost regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku, kao što je to već navedeno u točki 65. ove presude, i, s druge strane, na potrebu uzimanja u obzir u tom okviru i drugih odredaba direktiva 96/92 i 2003/54 o kojima će biti riječi u nastavku, to ispitivanje proporcionalnosti valja odgoditi za kasniju fazu analize.
- Članak 3. stavci 2. i 3. Direktive 96/92 i članak 3. stavci 2. i 8. Direktive 2003/54, koji se odnose na obveze javne usluge
- 87 Kako članak 3. stavak 2. Direktive 96/92 tako i članak 3. stavak 2. Direktive 2003/54 državama članicama dopuštaju da poduzećima u sektoru električne energije nametnu obveze javne usluge koje se odnose, među ostalim, na zaštitu okoliša, uključujući zaštitu klime.

- 88 Kao što to ističe Komisija, čini se da je to slučaj s regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku, jer oni svim operatorima distribucijskih sustava smještenih u Flandriji nameću obvezu besplatne distribucije zelene električne energije koju proizvođači izravno unose u te sustave ili u distribucijske sustave smještene u Belgiji i stoga imaju za cilj povećanje proizvodnje zelene električne energije.
- 89 Međutim, u tom smislu također valja istaknuti, kao prvo, da, kao što to proizlazi iz odredaba spomenutih u točki 87. ove presude, obveze javne usluge koje su na temelju njih uspostavljene moraju biti nediskriminirajuće. Članak 3. stavak 2. Direktive 2003/54 usto dodaje da te obveze elektroenergetskim poduzećima Unije moraju jamčiti jednakost pristupa nacionalnim kupcima.
- 90 Međutim, iako je razvidno da su svi operatori distribucijskih sustava podvrgnuti regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku na način da se čini da nema nikakve razlike u postupanju među njima, u točki 82. ove presude već je navedeno da ti propisi od troškova distribucije električne energije koju isporučuju opskrbljivači izuzimaju samo u mjeri u kojoj je ta električna energija zelena električna energija izravno unesena u sustav koji se nalazi u toj regiji ili distribucijski sustav smješten u državi članici kojoj ta regija pripada i na taj način različito postupaju s opskrbljivačima električnom energijom ovisno o, među ostalim, podrijetlu zelene električne energije koju prodaju. Ta razlika stoga može utjecati na jednak pristup elektroenergetskih poduzeća Unije nacionalnim kupcima u smislu članka 3. stavka 2. Direktive 2003/54.
- 91 Usto, iz članka 3. stavka 8. Direktive 2003/54, doduše, proizlazi da su, za razliku od sustava koji je vrijedio u vrijeme važenja Direktive 96/92 u pogledu njezina članka 3. stavka 3. i članka 16. (vidjeti u tom smislu presudu od 7. lipnja 2005., VEMW i dr., C-17/03, EU:C:2005:362, t. 65.), države članice ovlaštene ne primijeniti odredbe članka 20. Direktive 2003/54, koji predviđa nediskriminirajući pristup trećih strana prijenosnim i distribucijskim sustavima, ako primjena potonje odredbe ugrožava izvršenje, pravno ili stvarno, obveza javne usluge nametnutih elektroenergetskim poduzećima. Međutim, Sud je već presudio da, kako bi na taj način mogle odstupiti od odredaba članka 20. Direktive 2003/54, države članice moraju, među ostalim, provjeriti mogu li operatori sustava ispuniti svoje obveze upotrebom drugih sredstava koja ne bi utjecala na pravo na pristup sustavu, koje je jedno od prava utvrđenih Direktivom 2003/54 (presuda od 22. svibnja 2008., citiworks, C-439/06, EU:C:2008:298, t. 60.).
- 92 Kao drugo, također valja navesti da obveze javne usluge na temelju direktiva 96/92 i 2003/54 moraju biti uspostavljene, kao što to proizlazi iz članka 3. stavka 2. svake od njih, potpuno uzimajući u obzir relevantne odredbe Ugovora, među kojima su ne samo članak 90. UEZ-a (koji je postao članak 86. UEZ-a), na koji upućuje članak 3. stavak 2. svake od tih direktiva, nego i članak 30. UEZ-a (koji je postao članak 28. UEZ-a) i članak 36. UEZ-a (koji je nakon izmjena postao članak 30. UEZ-a), koji jamče slobodu kretanja roba, kao što to proizlazi, među ostalim, iz uvodnih izjava 3., 15. i 19. Direktive 96/92.
- 93 Što se tiče članka 86. UEZ-a, Sud je već presudio da, iako članak 3. stavak 2. Direktive 2003/54, u vezi s tom odredbom Ugovora, dopušta nametanje poduzećima zaduženima za upravljanje javnom uslugom obveza koje se odnose, među ostalim, na određivanje cijena isporuke električne energije, nacionalni propis kojim se nameću takve obveze mora moći zajamčiti ostvarenje cilja koji postavlja i ne prekoračivati ono što je nužno za njegovo postizanje, kako bi se zadovoljio kriterij proporcionalnosti (vidjeti presudu od 21. prosinca 2011., Enel Produzione, C-242/10, EU:C:2011:861, t. 55.).
- 94 Međutim, što se tiče ispitivanja proporcionalnosti regionalnih mjera o kojima je riječ u glavnom postupku, u točkama 65. i 86. ove presude već je navedeno da, s obzirom na različite odredbe prava Unije u odnosu na koje će ga u ovom slučaju trebati provesti, to ispitivanje treba privremeno odgoditi.
- 95 Što se tiče članaka 28. i 30. UEZ-a, koje također moraju poštovati obveze javne usluge uspostavljene na temelju članka 3. stavka 2. Direktive 96/92 i Direktive 2003/54, o njima će biti riječi u nastavku.

Članci 28. i 30. UEZ-a

- 96 Kao što to proizlazi iz ustaljene sudske prakse Suda, članak 28. UEZ-a, time što zabranjuje mjere s istovrsnim učinkom kao količinska ograničenja uvoza, obuhvaća sve nacionalne mjere koje mogu izravno ili neizravno, stvarno ili potencijalno, ograničiti trgovinu unutar Zajednice (vidjeti osobito presude od 11. srpnja 1974., *Dassonville*, 8/74, EU:C:1974:82, t. 5.; od 1. srpnja 2014., *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, t. 66. i od 11. rujna 2014., *Essent Belgium*, C-204/12 do C-208/12, EU:C:2014:2192, t. 77.).
- 97 U tom pogledu valja utvrditi da propisi poput regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku, barem neizravno i potencijalno, mogu ograničiti uvoz električne energije, osobito zelene, podrijetlom iz drugih država članica.
- 98 Naime, takve propise – među ostalim, zbog toga što operatore, osobito opskrbljivače električnom energijom, potiču na kupnju zelene električne energije proizvedene u predmetnoj regiji ili u državi članici kojoj ona pripada zbog ekonomske prednosti koja proizlazi iz besplatnosti distribucije te električne energije – treba kvalificirati kao mjere s istovrsnim učinkom kao količinska ograničenja iz članka 28. UEZ-a (vidjeti prema analogiji presudu od 5. lipnja 1986., *Komisija/Italija*, 103/84, EU:C:1986:229, t. 2. i 24. i navedenu sudsku praksu).
- 99 Što se tiče tvrdnje Flamanske regije i VREG-a prema kojoj svaka eventualna prepreka slobodi kretanja električne energije u ovom slučaju ostaje relativno ograničena, jer je, među ostalim, u razmatranom razdoblju udio zelene električne energije proizvedene u Flandriji bio još prilično malen, dovoljno je podsjetiti na to da, čak i pod pretpostavkom da takva okolnost postoji, i dalje u svakom slučaju vrijedi da nacionalna mjera nije izuzeta od zabrane propisane člankom 28. UEZ-a samo zbog toga što je stvorena prepreka uvozu mala i što postoje druge mogućnosti prodaje uvezenih proizvoda (vidjeti osobito presudu od 5. lipnja 1986., *Komisija/Italija*, 103/84, EU:C:1986:229, t. 18. i navedenu sudsku praksu).
- 100 Usto, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, nacionalni propis koji je mjera s istovrsnim učinkom kao količinska ograničenja ipak se može opravdati nekim od razloga u općem interesu nabrojanih u članku 30. UEZ-a ili drugim važnim razlozima. Nacionalna mjera mora i u jednom i u drugom slučaju, u skladu s načelom proporcionalnosti, biti prikladna za ostvarenje cilja kojemu teži i ne smije prelaziti ono što je nužno za njegovo postizanje (vidjeti osobito presudu od 1. srpnja 2014., *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, t. 76. i navedenu sudsku praksu).
- 101 Nacionalne mjere koje mogu ograničiti trgovinu unutar Zajednice mogu se, među ostalim, opravdati važnim razlozima zaštite okoliša i željom za promicanjem povećanja uporabe obnovljivih izvora energije za proizvodnju električne energije koja je, kao što je to već navedeno u točki 84. ove presude, korisna za tu zaštitu i koja također ima za cilj zaštitu zdravlja i života ljudi, životinja ili biljaka, što su razlozi u općem interesu nabrojani u članku 30. UEZ-a (vidjeti u tom smislu osobito presudu od 1. srpnja 2014., *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, t. 77. do 80. i navedenu sudsku praksu).
- 102 U tim okolnostima ostaje za provjeriti jesu li regionalni propisi poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku u skladu s načelom proporcionalnosti.

Načelo proporcionalnosti

- 103 Kao što to proizlazi iz točaka 63., 85., 93. i 100. ove presude, sukladnost regionalnih propisa poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku s odredbama članka 3. stavka 1. i članka 4. Direktive 2001/77, članka 3. stavka 2. i članka 16. Direktive 96/92, članka 3. stavaka 2. i 8. i članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54 te članaka 28. i 30. UEZ-a u ovom slučaju ovisi o tome ispunjavaju li ti propisi zahtjeve koji proizlaze iz načela proporcionalnosti.

- 104 Kao što je to navedeno u točki 100. ove presude, kako bi to vrijedilo, potrebno je da su navedeni regionalni propisi istodobno prikladni za ostvarenje cilja kojem teže i legitimnost kojeg je u ovom slučaju već utvrđena u točkama 54., 84. i 101. ove presude, tj. promicanja povećanja proizvodnje zelene električne energije, i da su u tu svrhu potrebni.
- 105 U tom smislu prije svega valja podsjetiti na to da se, kao što je Sud to već naveo, okolnost da je neki nacionalni program potpore osmišljen na način da izravno više pridonosi proizvodnji zelene električne energije nego njezinoj potrošnji može osobito objasniti s obzirom na okolnost da se činjenica da je električna energija zelena tiče samo načina njezine proizvodnje i da se stoga ciljevi zaštite okoliša koji odgovaraju smanjenju emisija stakleničkih plinova mogu učinkovito ostvariti ponajprije u stadiju proizvodnje (vidjeti presudu od 11. rujna 2014., *Essent Belgium*, C-204/12 do C-208/12, EU:C:2014:2192, t. 98. i navedenu sudsku praksu).
- 106 Također valja istaknuti da, kao što je to već navedeno u točki 62. ove presude, iz zajedničkog čitanja članka 3. stavaka 1. i 2. i članka 4. Direktive 2001/77 proizlazi da nacionalni mehanizmi potpore proizvođačima električne energije iz potonjeg članka, čija je svrha, među ostalim, da državama članicama pomognu u ispunjavanju okvirnih nacionalnih ciljeva koji su im bili određeni tom direktivom, u načelu moraju dovesti do povećanja domaće proizvodnje zelene električne energije (vidjeti presudu od 26. studenoga 2014., *Green Network*, C-66/13, EU:C:2014:2399, t. 57. i navedenu sudsku praksu).
- 107 Ta okolnost, osobito povezana s činjenicom da pravo Unije nije provelo usklađivanje nacionalnih programa potpore zelenoj električnoj energiji, ima za posljedicu to da je državama članicama u načelu dopušteno ograničiti korištenje takvim programom na proizvodnju zelene električne energije smještenu na njihovu području (vidjeti prema analogiji, u vezi s Direktivom 2009/28, presudu od 1. srpnja 2014., *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, t. 94. i 97. do 99.).
- 108 Što se tiče prikladnosti nacionalnih programa potpore proizvodnji zelene električne energije za postizanje cilja povećanja takve proizvodnje, Sud je, među ostalim, presudio da obveza kupnje zelene električne energije po minimalnim cijenama može donijeti definitivnu ekonomsku prednost proizvođačima te vrste električne energije jer im bez ikakva rizika jamči veće dobiti od onih koje bi ostvarili da ona ne postoji (presuda od 13. ožujka 2001., *PreussenElektra*, C-379/98, EU:C:2001:160, t. 54.).
- 109 Također, u pogledu nacionalnih programa potpore koji upotrebljavaju mehanizme tzv. „zelenih certifikata”, Sud je naveo da obveza za opskrbljivače električnom energijom da od proizvođača zelene električne energije nabave kvotu takvih certifikata ima za cilj zajamčiti tim proizvođačima potražnju za certifikatima koji su im dodijeljeni i time olakšati prodaju zelene energije koju proizvode po cijeni višoj od tržišne cijene konvencionalne energije. Sud je u tom smislu istaknuo da se čini da se ne može dovesti u sumnju poticajni učinak koji takav program ima na proizvođače električne energije općenito da povećaju proizvodnju zelene električne energije, a time ni mogućnost tog programa da postigne u ovom slučaju namjeravani legitimni cilj (vidjeti presudu od 11. rujna 2014., *Essent Belgium*, C-204/12 do C-208/12, EU:C:2014:2192, t. 109. i 110. kao i navedenu sudsku praksu).
- 110 Osnovni je cilj takvog programa potpore zelenoj energiji, čiji se trošak proizvodnje i dalje čini prilično visokim u usporedbi s troškom proizvodnje električne energije iz neobnovljivih izvora, dugoročno gledano, potaknuti ulaganja u nova postrojenja, dajući proizvođačima određena jamstva u vezi s njihovom proizvodnjom zelene električne energije u budućnosti (vidjeti presudu od 1. srpnja 2014., *Ålands Vindkraft*, C-573/12, EU:C:2014:2037, t. 103.).

- 111 U ovom slučaju, što se tiče sustava besplatne distribucije zelene električne energije uspostavljenog regionalnim propisima o kojima je riječ u glavnom postupku, najprije valja navesti da njegov cilj nije, za razliku od nacionalnih programa potpore zelenoj električnoj energiji u obliku obveza kupnje ili certifikata o kojima je riječ u prethodnim točkama ove presude, dodijeliti izravnu potporu proizvođačima zelene električne energije.
- 112 Naime, kao što je to već navedeno u točki 61. ove presude, besplatna distribucija zelene električne energije financijska je prednost dodijeljena ponajprije opskrbljivačima tom električnom energijom koja, ovisno o slučaju i ovisno o, među ostalim, prodajnoj cijeni koju opskrbljivač za svoju električnu energiju zaračunava potrošaču, također može u određenoj mjeri biti i posredno u korist potonjega.
- 113 Suprotno tomu, takav mehanizam potpore ne daje nikakvu sigurnost da će ekonomska prednost koju tako daje opskrbljivačima u konačnici biti stvarno i bitno u korist proizvođača električne energije, a osobito najmanjih lokalnih proizvodnih postrojenja, za koja Flamanska regija tvrdi da ih je željela podupirati, a koja nisu istodobno i proizvođači i opskrbljivači.
- 114 Naime, dobit koju, ovisno o slučaju, takvi proizvođači zelene električne energije izvuku iz te ekonomske prednosti ovisit će o različitim nepredvidljivim čimbenicima tržišta, poput cijena električne energije na tržištu, ponude i potražnje ili odnosa snaga koji postoje između uključenih operatora i mjere u kojoj će opskrbljivači biti spremni prenijeti tu prednost na proizvođače.
- 115 Međutim, s obzirom na takvu istodobno neizravnu, nesigurnu i rizičnu narav eventualne potpore koja za samog proizvođača zelene električne energije može proizići iz besplatnog sustava iz glavnog postupka, valja smatrati da nije dokazana sama prikladnost tog sustava za postizanje ovdje postavljenog legitimnog cilja učinkovitog poticanja operatora na veću proizvodnju zelene električne energije bez obzira na veći trošak njezine proizvodnje, pridonoseći tako težnji država članica za okvirnim proizvodnim ciljevima koji su im u tom smislu određeni na temelju članka 3. Direktive 2001/77.
- 116 Zbog te istodobno neizravne, nesigurne i rizične naravi i s obzirom na to da su usto postojala druga sredstva poput dodjele zelenih certifikata – koji sigurno i stvarno pridonose ostvarenju cilja povećanja proizvodnje zelene električne energije, među ostalim, bez ugrožavanja uspostave slobodnog pristupa trećih strana distribucijskim sustavima u nediskriminirajućim uvjetima, koji je predviđen, među ostalim, člankom 20. stavkom 1. Direktive 2003/54, kao jedna od bitnih mjera za postizanje unutarnjeg tržišta električne energije – valja smatrati da regionalni propisi poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku ne ispunjavaju zahtjeve koji proizlaze iz načela proporcionalnosti i da se negativan utjecaj koji imaju na taj slobodan pristup i slobodno kretanje roba posljedično ne može opravdati tim ciljem.
- 117 S obzirom na prethodno navedeno, valja smatrati da zbog neispunjavanja zahtjeva koji proizlaze iz načela proporcionalnosti regionalni propisi poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku istodobno povređuju odredbe članaka 28. i 30. UEZ-a, članka 3. stavka 2. i članka 16. Direktive 96/92, članka 3. stavaka 2. i 8. i članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54 te članaka 3. i 4. Direktive 2001/77.

Članak 12. UEZ-a

- 118 S obzirom na zaključak u prethodnoj točki ove presude, iz koje proizlazi da regionalni propisi poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku povređuju, među ostalim, članke 28. i 30. UEZ-a i, s druge strane, u nedostatku bilo kakvog objašnjenja suda koji je uputio zahtjev u pogledu razloga zbog kojih smatra da su ti propisi uzrok diskriminacije na temelju državljanstva u smislu članka 12. UEZ-a, nije potrebno da Sud razmatra potonju odredbu u okviru ovog postupka.

119 S obzirom na sve prethodno navedeno, na postavljena pitanja valja odgovoriti tako da odredbe članka 28. i 30. UEZ-a, članka 3. stavaka 2. i 8. i članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54, članka 3. stavaka 2. i 3. i članka 16. Direktive 96/92 te članka 3. i 4. Direktive 2001/77, čitane zajedno, treba tumačiti na način da im se protive propisi poput regionalnih propisa o kojima je riječ u glavnom postupku, koji nameću sustav besplatne distribucije zelene električne energije u distribucijskim sustavima u predmetnoj regiji, ali ograničavaju njegovo korištenje, u pogledu prvog propisa, samo na zelenu električnu energiju koju u te distribucijske sustave izravno unose proizvodni pogoni i, u pogledu drugog propisa, samo na zelenu električnu energiju koju ta postrojenja izravno unose u distribucijske sustave u državi članici kojoj pripada ta regija.

Troškovi

120 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Odredbe članka 28. i 30. UEZ-a, članka 3. stavaka 2. i 8. i članka 20. stavka 1. Direktive 2003/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2003. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije i stavljanju izvan snage Direktive 96/92/EZ, članka 3. stavaka 2. i 3. i članka 16. Direktive 96/92/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. prosinca 1996. o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije te članka 3. i 4. Direktive 2001/77/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 27. rujna 2001. o promicanju električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora energije na unutarnjem tržištu električne energije, čitane zajedno, treba tumačiti na način da im se protive propisi poput Besluita van de Vlaamse regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse regering van 28 september 2001 (Uredba flamanske vlade o izmjeni Uredbe flamanske vlade od 28. rujna 2001.) od 4. travnja 2003. i Besluita van de Vlaamse regering inzake de bevordering van elektriciteitsopwekking uit hernieuwbare energiebronnen (Uredba flamanske vlade o poticanju proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije) od 5. ožujka 2004., koji nameću sustav besplatne distribucije zelene električne energije u distribucijskim sustavima u predmetnoj regiji, ali ograničavaju njegovo korištenje, u pogledu prve uredbe, samo na zelenu električnu energiju koju u te distribucijske sustave izravno unose proizvodni pogoni i, u pogledu druge uredbe, samo na zelenu električnu energiju koju ta postrojenja izravno unose u distribucijske sustave u državi članici kojoj pripada ta regija.

Potpisi